

Tandori Dezső

HOMMÄGE Ä WEÄNERISCH NEP

*Longchamp löversenytere mellett,
 a vízimalomnál,
 áll egy medve, szobor, a tövében
 borom meghúztam,
 s azt olvastam, a helybeli norvégok
 állították e
 medvét hódolatul Párizsnak, a
 helybelieknek.
 Medvém, medvém, mondtam néhány korty u-
 tán, már ha azt is
 megmond'nád, Balleroy, Star Duke,
 Whistlejacket
 mely eséllyel fut ma, mind barátaim
 emlékhét hozza,
 és Alexane, Analisfiée, Tourte Blanche,
 barátomim mint
 vannak – s lesznek! –, szóval,
 mindezeken túl
 mi van és mi lesz velünk. De csak
 húztam boromból,
 s minden több tudomás nélkül játszottam
 Balleroyt, Star Duke-t,
 Whistlejacketet, Alexanét, Analisfiée-t
 és Tourte Blanche-ot.*

1

A Strudlhof-tó

Fent a Währinger Strassén nem tudtam Doderer emlékszobáiba bejutni, két nap pár órájára korlátozódik az emlékszobák nyitva tartása. Ám mert az ő *A Strudlhof-lépcső* c. regényével foglalkozom két év óta, s valahányszor itt járok, eljövök a Strudlhof-lépcsőhöz, mely nála: mint az élet színpada, a szereplők – na ja, közel laktak, itt jártak külügyi akadémiára, erre ismerték meg a barátinjüket, hivataluk székelt a Liechtenthalban stb. – állandó előforduló-helye, például Melzer, a szinte kibírhatatlanul derék-átlagos ember, oly kvalitás egyébként ez az övé, melyre, a regény „forgatagában”, hallom szinte válaszon egy ily érettségin, mindjobban kitetszik, elemi szükség van, mint Otdiknál, akitől Dodererről először hallottam, a kenyérre, vagy az uborkára a kenyér mellé, ilyesmi, Melzerinc, ahogy linkül becézik, erre jött egy este, fölfelé letről, a Währinger Strasse, közben a Waisen-

hausstrasse felé, és mintha nem leszállt volna a múltak mélyére,
 de föl s mind följebb emelkedett volna, rétegeken át, közben a lépcső egy másik
 valóság is volt, tényleges lépcsőfokokkal, enyhén lejtő rámpákkal
 – a lépcsőfokok hirtelen folytatásai; aztán megint lépcsőfokok –,
 fehér tejüveg burás lámpákkal, csavart zöld vasoszlopokon, gesztenyefákkal,
 fentebb az első világháború külügyminiszterének, gróf B.-nak egykori villá-
 jával, ma a katari nagykövetség, rámpa cikcakkban, középen lépcső-
 fokok megint, és Melzer mintha a Hely Kis Szellemét kérdezte volna, a geni-
 us locit, hogy úgy mégis, és akkor hát, és mi a kérdés, tulajdonképp ily
 révülettel gondolt a hívó-pogány hajdani népek
 „fiaira és lányaira”, ahogy Delphoi jósdájába mentek,
 ám itt a kis szellem hallgatott, persze, hát éjszaka volt, talán aludt egy fában,
 odvában, vagy a kéreg alatt, vagy másutt. A lépcső tövén, a színesre festett vízköpő
 halnál,

ott van a kőbe bevésve Doderer verse, arról, hogyan állnak e terep-
 tárgyak, a mohos váza, a lámpák, merednek a korlátok, nem akarom pontosan idézni,
 míg háborúk veszik közre az egészet, satöbbi. S eltűnik, bánatunkra,
 annyi minden, s a Szép mintha csak futna innen, olvasom újra, arcom
 meglötybölöm a hal vizével, nézem a friss, a legfrissebb hányadéknymot,
 közel az Üdvhadsereg szállója, ide járnak inni, üvegből, öreg nők,
 férfiak, olykor a rámpafordulóokban egy-egy padon elalszik egy, összetottyadva ül ott,
 kenyerem, melyet még Pestről vittem, elfelezem a katari követség mellett
 a verebek közt s köztük. Ülök én is egy padon, már szokásos helyem,
 gondolkodom, mit is hoz föl nekem a múltból e lépcső-és-rámpa
 sor, mely az alantü Liechtenthalt a fölsőbb Wahringer Strasséval
 köti egybe. És egy vicc jut eszembe, erről a nyomorékkocsikkal bizarrul
 előzékeny lépcsőről – hisz' gondoljuk csak meg! például a középső részén
 eszményi a terep a kocsizáshoz! de aztán, meg előtte, csak lépcsőfokok! nem furcsa?
 persze,

nem ez volt a szempont, s a környezetbarátság és stb., az sem; akkor,
 talán a viszonylagos gonoszság hosszabb, rágógumibb korszaka, mely megannyi
 nyúlva tűnik föl most azért egységesnek jó sok évüzed óta,
 még nem

vagy még alig kez-

dődött meg, és nem volt készítve rá senki,
 semmi, hogy rossz legyen érte a lelke nyugalma, hogy néha megdű-
 hődötten vagdalkozza ki magát a katyvasz nyulományból, mely, persze,
 éles és mikrozos technikával csillog és némán pattog, vagy posztó
 paszományosnak képzelhető böhöncök robbanófejeivel meredezik
 az állítólag csupa tárgyalásfelhő égbe. Nem, akkor nem voltunk környe-
 zetbarátok, és nem viseltünk az egész világért felelősséget,
 olyat, amilyet; még pontosabban, olyat, amilyet aztán a kalapunk mellé
 tűzhetünk. Mentem már az enyhén hajló Porzellangassén, mellettem
 a gyakran járó D villamos – nekik itt még ez is túl ritkán jár! nekem túl drágán –
 elcsörömpölt, mint Melzer ablaka alatt, s megpöndítette a huzalt, a sodrott drótot,

két ház közt, és a videobolt előtt a piros műpapagáj rám
szólt, és megkérdezte, akarok-e egy jót nyerni, fakó-színes cukorkagömbök
voltak alatta egy gusztustalan műanyag dobozban, előredudorosban.
Hey, wart' mal, nun, Pipiii... ez jutott most az eszembe, ez, ahogy az a
piros műpapagáj hirtelen, mint a múltak lépcső- és rámpamélyéből
a Vak Pipi Nénit felidéztem, Szpérót, ahogy a végén már fejfelé, fél lábbal lóg a
rúdjáról, éjszaka van, a tollai csaknem kifehérültek, Toute Blanche,
és Eliást láttam magam előtt, ahogy zihál és hörög minden repülés után,
Tönit, aki ma is él még, ellőtték a szárnyát, és remekül megvan nálunk, csak nem
fogad el minket

úgy igazán mégse, de ha a kalitkájába benyúlok, most, hat év ily barátság
után kezdem érezni riadt röptei közben az érintését, puha és artista módra
célszerű, ezért nem zúzza össze magát, ahogy vergődik „tőlünk”, ide-oda, aztán
mintha mi sem történt volna, zitty-zutty, megfeni a csőrét a rúdon,
megy le a tájához, hogy a friss magot, amit beszórtunk,
dirr-durr, veréb-mód üsse-vágja, egyen belőle; és Tutu, nem Winnie és Nelson
Mandela világából a püspök, hanem csak egy zödi madár, félszemű, félszárnyú,
igen, a Tutu, most halt meg pár hete, öreg volt, csaknem teljesen kisárgult
a szárnya, és Samu, ő, aki Balleroy és Whistlejacket, Éliás útján
jár már, hörög hosszú verseket napra nap, sokszor, de füttyög, a csőre
fekete, ahogy az illik egy hím verébhez, és udvarol is derekasan, ők mind
eszembe jutottak, ahogy a Porzellangassén álltam; még a lépcső is, ehhez,
a vicc, melyet nem is oly nehéz jövőkutatóként aktualizálni,
a csodatőről, ahová – én ezt Pipiékkal, bice Alíz szerelmemmel, kit mindenféle Orallis,
La Monallisa és Aleseray nevéekkel fogadok Maisons-Laffitte-ben, Auteuil-ben,
St. Cloud-ban,
végmenedékül, ha összecsapnak fölöttem a vesztő hullámok, és az Alíz, ime, órákat
elhasalgat
a kezemben itthon, egyelőre – de csak semmit se hinnél ilyesmit! – eddig megannyiszor
ki-
húzott a kakaóból, lett másnapra is két söröm, kenyér a bor alá, este elázott, arabnál
vett

sült krumpli, vagy épp ropogós, a Magenta alatti mellékutcákon,
meg a St. Denis-n, a St. Martinen, satöbbi, mentem, haza a Kis Koszvadékba
– szobámba –, félrehúztam a lihtófra nyíló ablak függönyét, utána kezet
mostam, a ragacsától megüsztlandó, beszívtam a másnapi étlap szagvá-
lasztékát, igen, de Orallis, Aleseray, La Monallisa, és néha a Kis Bálkirály is
elégedett tenyérdörzsölgetésre hangolt, függönykatyvasznyom se kellett hozzá,
már a másnapi futamokat nézegettem, hogy Hector Protector, Lycius, Alliteration,
Nil Prince és Naringe, igen, az N. & N. páros, akikkel megnyertem, persze, 10 franc-
os alapon a Köztársasági Elnök díját, na ja, én mondhatom, Alizékkal, de bárki
mondhatja: ugye,

ez a vicc, a vak bemegy a csodatóba, látok, jön ki, a süket be-
megy, kijön: hallok, a tolokocsis bemegy, szegény Strudlhof-lépcső, mire
használlak, vigyorgok, kijön, kocsziva, arca ragyog, na mi van,
azt mondja: új gumi van a kocsimon; hát ezt én jövő-viccé alakítottam, a Nagy
Kilátások,

hogy ne is mondjam, és olyan mindegy, a – Nepstádion jeligérel –
 bécsi népet is üdvözlöm vagy sem. Havazik, állok Otto Wagner egy hidján, délután
 kimegyek,
 Ottlik Gyöngyi emlékére, az ügetőre, először érzem, hát igen, hát igen,
 hát igen, ez itt... pedig némely nézetek szerint Bécsnél kezdődött az Ungargassén túl
 – a Balkán.

2

A javaslattevő-kút

Egykor, hogy esti vonattal jöttem haza, kora délelőtt elhagytam
 kolostorom – vagyis egy ilyen vendégház szobáját –, tottyáskám addig
 a porta mögötti raktérben őrizték, vagy hát ott pihent, míg én még egyszer
 nekivágtam, többnyire a hétfői napnak, mert a péntek-szombat-vasárnap,
 ügető-galopp-ügető, netán galopp-ügető-ügető vagy ügető-ügető-galopp,
 ez a naprendszerpont mindig bé vala tartva. Furcsa volt a hétfő: menni
 – így most minden cél nélkül, csak mint amolyan szélről bécsi nép
 magam is – ugyanamaz utcákon, melyek a Kriauba, buszösszeköttetéssel netán aztán
 a Freudenauba vezettek, menni minden cél nélkül, de hát céloom azért csak volt,
 hamarosan az Ungargasséból nyíló Rochusgasse tér-kiszélesedése, a Karl
 Borromäus-Platz,

ahol egy Austria Tabak boltban újságot vettem, a helyi Kuriert, benne
 az előző versenynap eredményeivel, ültem az éjtől még enyhén nedves,
 a kút párjától, vízpermetétől zöldes padokon egy jegenyenyár alatt,
 néztem a Tabakkal szemközti tekintélyesféle portál lépcső- és lengőajtó-forgalmát,
 láttam a táblát, az volt kúrva, itt-vesznek-föl-javaslatokat-Bécs-és-a-kerület,
 a Landstrasse nevű, a 3-as, dolgaival kapcsolatban, és helyi múzeum is volt,
 olyan, mint a Wahringer Strassén az, amelyikben a Doderer-emlékszobák
 árválkodnak, vagy én nem tudom, mit tesznek. Ültem, hallgattam a jókora
 szoborcsoporton

lecsorgó víz egyenletes zaját, majd hogy különféle embercsoportok is
 odatarkállottak, gyerekek szaladgálása kezdődött, mozgás riadt, koránt-
 sem csilingelés, elhagytam e nyugvás-helyét, egész délelőtt, főleg télen,
 úgysem ülhettem volna ott, mentem a most forgalmas utcákon, mint a
 pesti Hernád, Murányi, Nefelejcs, én nem tudom, mi, volt a Rasumofsky-
 gasse, Hörneggasse, a Kundmanngasse, mind emez útjai az előző napnak,
 a Kriaunak, a Freudenaunak, tegnapi, tegnapelőtti nagy csendjükkal,
 néptelenségükkel, a muskátlikon vagy a kirakatokbéli kémcsöveken,
 lombikokon szinte megzissenő porral, egy-egy sörözővel, ahol ebédhez
 gyürköztek korai-madár polgárok, s én végiglapoztam a folyóiratok
 halmát, olvastam a pácienseiket túlvilágra segítő lainzi ápolónőkről,
 még az életfogytiglan-ítélet előtti fényképeiket láttam, csontos vagy kikent-kifent arcok,
 hájakon szemüveg,

macskaszem és pofacsont, és mindenféle átlagos emberi állag
 részrendszere, egyben és rögtön széthulltan, és az igyekvő beszédek,
 magyarázkodások, kellő fontoskodás és megtörtség, önközpontúság s

alázat, aztán a freudenaus rémesetről volt cikk, igen, ahogy épp az „előttem-volt-buszon” megölték egy utast, aki szájkosár nélkül akarta – ő maga részegen – fölpatrolni a farkaskutyáját, de a buszsofőr tiltakozott, ő a kutyát a sofőrre uszította, a sofőr az önvédelmi fegyverével a kutyát lelőtte – sajnos, az állat még szenvedhetett, míg elaltatták végül szakértőleg –, az utas rugós kést rántott, a sofőrt hasba szúrta, a sofőr, már véréből, a buszpadlóról, szíven lötte a késelőt. Mindez húsvét hétfőjén, az első galopp-napon. De hát hiába mondja nekem valaki, írjam meg, „már Bécsben kezdődik a...”, nem, nem, én az udvariaskodást, ld. Camus idegenje, most világ-méretben játszom, annyira otthon vagyok, hogy semmiféle vélemény kötelezményével nem kell „ott is” lennem, inkább „hon, hun?”, na, hát szóval Evryből hazafelé, az ottani galoppról, valami alak elém állt, ahogy így elhúzódva ültem a helyi vonat peronülőkjén, az ajtó közelében, távol húzódva az utazóközönségtől, elém állt az a fickó, csupa var volt a szeme héja, a homloka, látszott, nem olyan rég verekedhetett, és a kalapomat kérte előbb cselesen, majd kötekedőn, s hamarost le is dobta zakóját, kivette zsebéből a lapos rumosüveget, s hívott, verekedjünk meg; alig úsztam meg az összecsapást, el tudtam pályázni, be a jónép közé; s Freudenauban egy öreg zsoké kutyája meg is harapott, valami sikeres tippünkön lelkendeztünk, s én megveregtettem a kis mazsola pali szakértő vállát, mire a kutya... Most akkor ülök a Borromäus-kútnál, de már nem is, megyek a tegnap még néptelen, kihalt utcákon; a népnek a néptelen utcán tudok a legjobb úsztelettel adózni; még Szép Ernővel is feszengető lenne csatangolni magányosan éjszaka, ráadásul nem lenne az magányos csavargás, szóval, megint nekem van, hahaha, igazam. De hát a nép, a bécsi nép... ott a Borromäus-Platzon is... ahogy járt ki-be azon a kapun... vitte ötleteit, Béccsel és a kerülettel mi legyen... hahaha... és mindenki az igazság birtokában vélte magát leledzeni. Az igazság pillanata! Maisons-Laffitte-ben a 2,2 km-es nagyegyesű pálya, gondoljuk meg, mint a Margit hídtól a Várkert Bazárig, legalább akkora egyenes-végről indult egy 1800 méteres mezőny, és csak egy fekete pont bukdos át meg át, szinte önmagán, jön Kalance, Aula, The Perfect Life – III –, én odaképelem: Expo és Áfa, kedves nevek, mit tudom én, miért ne, aztán hirtelen elszáguld előttem ez az egész, és vége... és ha megvan a Roaming Seagull – Aula befutód, akár csak jumelé placé is, uéd az igazság, a nagy pillanatban élsz. A zöld, nedves fapad kezdett hiányozni, visszatértem; de hát így se ülhettem ott örökké stb., ám a nép áramlott, csak áramlott, lazán, ritkásan, ki-be azon a kapun, ki-ki tette vitt javaslatát, én nem tudom, jó „idegen” vagyok-e, mert ha nem látom is, mi a változás, hogyan változik valami egy városban, azért csak és csak, mert az eredménye látható. Látszani fog-e, így, hogy várnám, valami eredmény, s ott, ahol várnám? Mit érdekel így végeredményben Bécs!

Más érdekelne.

Vagy akkor maradjunk ennyiben, ez volt az elmúlt pár évtizedben is

velem, nekem:

jöttem

haza abból a hajdani szanatóriumból,
 ahol Kafka meghalt, kinéztem ott nem is olyan rég egy ablakon – örök érvény!
 általánosság etc. – valami fákra, melyeket még ő
 látott, „a végén”, az épület most múzeum, irodalmi ház,
 jöttem vissza, és a Freudenaу mellett vitt utunk. Kinéztem
 a jármű ablakán, színes vállakat, fejeket láttam, ringtak, a zsokék, közelebb az éghez,
 ahol Szpéró, mondjuk, van, a Pipi Néni, a többiek, vagy valami képzetes helyhez,
 ahol őket gondolhatom, bár ezt nagy, növekvő önvédelem övezi már,
 ritkán gondolok effélett, inkább... Hát inkább kimentem a Freudenauba
 stb. Ezek lettek a váltott lovak: nem a lovak, hanem ők, de már mégsem
 ők, csak a lovak, ez lett „az Hommage”, és most azon kapom magam, hogy
 – mintegy vénségemre – fel akarom találni: az író csak tessék,
 szóljon hozzá a nagy kérdésekhez, járjon ki-be a Borromäus-Platz
 kapuján, és a kricai kasszáknál és monitoroknál próbáljon
 – legalább hamar választ ígérő – jövőkutatásokat végezni,
 a lehető legcsekélyebb alapon. Amire futja, és hűlő vetés.

Jászay Antal

A LUSTA ÖNKÉNYURALOM DICSÉRETE

Léderer Pál fordítása

Amikor a VI. században a majdani Velence lakosainak ősei a rájuk zúduló lombard áradat elől menekülőben végül letelepedtek Rivo Alto, Torcello és Malamocco szigetén, a bizánci államigazgatás tribunusai s egyéb tisztviselői hamarost utánuk nyúltak, hogy újfent bekebelezzék őket a Birodalomba. Ravenna uralma alatt is maradtak egészen annak 751-ben bekövetkezett elestéig. Első dózséjük, ki 697-ben emelkedett e tisztségre, nem volt sem a nép választottja, sem egy születőfélben lévő oligarchia hatalmának letéteményese. A Keletrómai Birodalom tisztje volt. A jeles családok jobbára a tribunusok leszármazottjai voltak – legalábbis ezt állították magukról, a császári házzal való kötelékből merítve presztízt és legitimitást. Még a csoportokba verődött népességnek szervezeti keretet adó legkorábbi kezdemények, az egyházközségek is egy olyan társadalomszerveződés csírái, melyet a velenceiek sajátjukénak tekinthettek; még azok is a gradói pátriárkának tartoztak engedelmességgel, ezzel is demonstrálva a politikai kötelék mindenhatóságát. A közhatalom szilárdnak mondható struktúrája kétségkívül nem a helyt született, hanem örökségként maradt rájuk, a klasszikus idők műveként, melyet – hála a Pó és az Adige zavaros és veszélyes torkolatvizeinek – megkíméltek a barbár inváziók, s amely csak igen vékony szálakon kötődött az érdekeltek